

OBRAZ ROMŮ A JEJICH POSTAVENÍ V ČESKÉ REPUBLICE POPSANÉ PROSTŘEDNICTVÍM POLSKÝCH TURISTICKÝCH PRŮVODCŮ¹

MICHAELA ZORMANOVÁ

IMAGE OF ROMANIES AND THEIR POSITION IN THE CZECH REPUBLIC DESCRIBED BY MEANS OF POLISH TOURIST GUIDES

ABSTRACT *The present article is based on the analysis of the content of Polish tourist guides to the Czech Republic or its parts. The topic of the analysis is the image of members of the Roma ethnic group, their position in the Czech Republic and the attitude of the majority society towards this minority. The guides mostly evaluate this attitude as negative and point to a number of prejudices and stereotypes towards this ethnic group.*

KEY WORDS *Romani People, Polish tourist guides, Czech Republic*

CONTACT *Department of Polish Studies, Palacký University;
michaela.zormanova@gmail.com*

1 Příspěvek vznikl za podpory MŠMT ČR udělené UP v Olomouci (IGA_FF_2020_013).

Pozvánka na romský festival Khamoro, ale i problematika rasismu a s ním spojených politických skandálů – i o tom si můžeme přečíst v polsky psaných průvodcích po České republice. V předkládaném článku podrobím analýze osm polských turistických průvodců po České republice a Praze a pomocí metod analýzy diskurzu zodpovím otázku, jaký obraz o Romech v České republice, zejména o jejich postavení a vztahu k majoritní společnosti, podávají. Do textu také doplním tři přehledné tabulky.

Jak uvádí Tim Nollen,² Romové jsou zatíženi stigmatem osob z okraje společnosti, což se občas přenáší na všechny osoby s tmavou pletí: „Češi je považují za lenochy bránící se námaze a práci a také za zloděje a osoby parazitující na státu.“³ (Nollen 2007: 64). Tuto publikaci sice nemůžeme považovat za klasický průvodce, přesto vystihuje (byť květnatě a často explicitně) tradiční náplň turistických průvodců, jejichž analýzu v tomto článku předložím.

Tématu obrazu Romů v polských turistických průvodcích se již v minulosti dotkla ve svém článku „*Poláci nám říkají Pepíci*“ – obraz Czechów w polskojęzycznych przewodnikach turystycznych Gabriela Olchová z Univerzity Mateje Bela v Banskej Bystrici, když pomocí analýzy textů se základními údaji o České republice ze šesti polskojazyčných průvodců vydaných v letech 2004 až 2011 krátce představila i sledovanou problematiku: „Ve zkoumaném materiálu se můžeme setkat s tvrzeními o nevráživosti Čechů vůči Romům a v minulosti vůči Židům.“ (Olchová 2019: 538). Tématu Romů za použití metod diskurzní analýzy se věnoval například Jiří Homoláč, který odkazujíc se k Foucaultovi, v roce 2006 publikoval v Sociologickém časopise článek *Diskurz o migraci Romů na příkladu internetových diskusí* a o tři roky později pak na toto téma vydává knihu *Internetové diskuse o cikánech a Romech*, ve které se odkazuje také k pracím nizozemského lingvisty, díky kterému pojem diskurz do jazykovědy pronikl, Teuna A. van Dijka a aplikované lingvistky Ruth Wodak.

Jsem si vědoma, že pojem diskurzivní analýza je dnes také chápán z různého úhlu pohledu a v různém rozsahu, lingvistka Jana Hoffmanová ji označuje za typickou interdisciplínu (Hoffmanová 1996: 109–115) a dle definice diskurzu dle Edvarda Lotka se jedná o analýzu textu a kontextu, jazykové realizace a kontextového přesahu (Lotko 2003: 29). Takováto definice poukazuje na širokou aplikovatelnost a pak může i zastřešovat metody, o kterých bychom mohli přemýšlet jako o kognitivně lingvistických. V předkládaném článku pracuji s metaforou a vytvářením obrazu, kontextem – názvem kapitol, se slovními spojeními a rejstříkem přídavných jmen a sloves, které se ale opět vždy snažím uvádět v příslušném kontextu. Kontext poskytovaný textem, průvodcem, je utvářen rozsahem, intertextuálními a grafickými faktory – jiným způsobem řečeno formou, umístěním a cílem komunikátu. Umístění můžeme chápat jako jeho zasazení do rozsáhlejšího textu, věnovanému stejné nebo zcela odlišné problematice, a do kapitoly, která již například svým názvem může pozměnit celkové vyznění textu. V případě kontextu poskytovaného vnějším světem se jedná o společenská a historická fakta.

Turistický průvodce je formát, který se snaží pomocí spíše kratších a pokud možno čtí-
vých textů přiblížit, na co se v dané destinaci můžeme těšit, ale i na co si dát pozor. Jak uvádí

2 Tim Nollen je autorem anglické verze zde citované publikace *Spokojnie to tylko Czechy. Przewodnik po różnicach kulturowych*, tedy knihy *CultureShock! Czech Republic. A Survival Guide to Customs and Etiquette*.

3 „... uważają ich za osoby leniwe, unikające wysiłku i pracy, a także za złodziei i ludzi żyjących na koszt państwa.“ (překlad: Michaela Zormanová)

badatelka Bouke van Gorp,⁴ dnes mohou turistům vedle průvodců v podobě knihy či brožury posloužit také internet a sociální média. Přesto ale je turistický průvodce stále cenným zdrojem informací, k čemuž přispívá to, že ho turisté mohou užívat a mít po ruce za všech okolností. Také skutečnost, že si ho lidé kupují, přispívá k tomu, že je vnímán jako spolehlivý a užitečný zdroj (Gorp 2012: 3–4).

Průvodce po České republice v Polsku vydává zejména nakladatelství Bezdroża⁵ a Pascal⁶, a to v několika různých sériích, dále také Hachette Livre⁷ a Carta Blanca⁸. „Ještě většímu zájmu se těší průvodci po Praze. Hlavní město a jeho pamětihodnosti byly popsány už ve stovkách různých verzí. Polská knihkupectví nabízejí celé spektrum různých průvodců,“ píše se v úvodu průvodce *Praga, Czeski Krumlow, Kutna Hora* (Krausowa-Žur aj. 2009: 16).

Pro potřeby studie jsem z 39 prostudovaných průvodců po České republice a Praze vybrala osm takových, které se sledovanému tématu v různém rozsahu věnují. Jde jednak o průvodce *Praga*, který vyšel v sérii Baedeker v nakladatelství Pascal v roce 2007 již ve čtrnáctém vydání (Reicke aj. 2007). Jedná se o překlad z němčiny. Téma o Romech je zde zařazeno do kapitoly o etnické struktuře země a do stručného přehledu nejdůležitějších faktů. Název *Praga* nese i publikace nakladatelství APA Publications ze série Berlitz StepByStep. Průvodce nese podtitul *16 najlepszych tras wycieczkowych* a jedná se o překlad z angličtiny (Lord – Macaroon 2015). Romskou kulturu zmiňuje okrajově, v rámci výčtu zajímavých událostí, mezi nimiž se nachází také již zmíněný festival romské kultury. Třetím průvodcem, zaměřeným pouze na hlavní město, je *Miasto od środka. Praga*, který vyšel v roce 2007 v nakladatelství RM, přičemž jako autor je v knize uvedena pouze redakce Inside Guides – citujeme tedy dle polského odpovědného redaktora, jímž je Justyna Mrowiec (Mrowiec 2007). Uvedenému tématu je zde věnován krátký článek s názvem *Rasismus*. K turistickým průvodcům po celém území České republiky, jež zároveň obsahují sledované téma, patří příručka z řady Marco Polo s jednoduchým názvem *Czechy* a dovětkem

4 Odborná asistentka na Univerzitě v Utrechtu, která se zaměřuje na socioekonomickou geografii a územní plánování a ve svých pracích zabývá např. kulturním dědictvím a turismem. (www.uu.nl/staff/bhvangorp, online 20. 5. 2021)

5 Nakladatelství Bezdroża, které sídlí v Krakově, založili v roce 1999 dva cestovatelé Dominika Zaręba a Tomasz Ostrowski, kteří také napsali první publikaci o cestování po Mongolsku. Nakladatelství je od roku polským partnerem společnosti Michelin a řada průvodců tak vznikla v rámci této spolupráce. Od roku 2008 je Bezdroża součástí vydavatelské skupiny Helion SA, která sídlí v Gliwicích. (bezdroza.pl, online: 20. 5. 2021)

6 Nakladatelství Pascal vzniklo v roce 1996, sídlí ve městě Bielsko-Biala a na svém kontě má více než 500 titulů zařazených do několika sérií. Nakladatelství vydává nejen průvodce přeložené z různých jazyků, včetně série *Lonely Planet*, ale vznikají zde také autorské publikace, a to například v rámci sérií *Pascal Holiday*, *Pascal My Travel*, *Pascal 360 stopni* nebo *Złota Seria*. Kromě turistických průvodců se okrajově zaměřuje také na krásnou literaturu a publikace věnované životnímu stylu. (pascal.pl, online: 20. 5. 2021)

7 Hachette Livre je francouzská vydavatelská skupina, jejíž začátky se datují až do roku 1826. Je součástí mediální skupiny Hachette. Pod Hachette Livre spadají vydatelství jako Larousse, Harlekin, Hatier a také Hachette Polska Sp. z o.o., toto nakladatelství se však v roce 2013 rozhodlo dále nevěnovat vydávání průvodců a nyní v jejich nabídce najdeme například klasickou literaturu nebo papírové modely. (rynek-książki.pl, online 20. 5. 2021)

8 Nakladatelství Carta Blanca se věnuje produkci turistických průvodců a map. Založeno bylo v roce 2000 a v roce 2013 se stalo součástí velkého polského nakladatelství, zaměřujícího se v prvé řadě na učebnice, PWN. PWN neboli Polskie Wydawnictwo Naukowe (Polské vzdělávací vydavatelství) bylo založeno v roce 1951 a sídlí ve Varšavě. (pwn.pl, online: 20. 5. 2021)

„tylko tutaj porady ekspertów“ (pouze zde rady expertů). Jedná se o překlad z němčiny, autory originálu jsou Jürgen Herda a Monika Angerer-Herda. Publikaci vydalo nakladatelství Pascal v roce 2000 (Herda – Angerer-Herda 2000). Námi zkoumané romské téma zde figuruje jako článek v rámci kapitoly o českém životním stylu. Další průvodce s názvem *Czechy* od stejného nakladatele vyšel roku 2008 v sérii Baedeker, autorkou je Sabine Herre, překlad do polštiny je dílem Małgorzaty Zörndlein a Wojciecha Nowického, mapy zpracoval Wojciech Zadora (Herre 2008). Zde se s informacemi o Romech v České republice setkáme dvakrát – ve zmínce o národnostním složení země a v článku *Romové a Sintové* v kapitole o české populaci. Průvodce *Praktyczny przewodnik. Czechy*, opět pod hlavičkou nakladatelství Pascal, vychází z anglického originálu *The Rough Guide. Czech and Slovak Republics* autora Roba Humphreysa. Nejdříve se objevil na polském trhu v roce 1994 jako *Praktyczny przewodnik. Czechy i Słowacja*. Ve druhém vydání už byl rozdělen do dvou knih (Humphreys 1996). Aktualizací této verze byli pověřeni Ewa Cichecka, Piotr Fraś a Patrycja Salomea Pamuła. Romové jsou zde jen zmíněni v úvodním textu průvodce. Následující dva průvodce jsou dílem polských autorů. Izabela Krausowa-Żur napsala průvodce *Czechy. Gospoda pełna humoru*. Kniha vyšla pod hlavičkou nakladatelství Bezdroża poprvé v roce 2003, znovu 2007 a 2012. Téma Romů je zpracováno jako odstavec v kapitole o populaci země (Krausowa-Żur 2007). Poslední průvodce má opět jednoduchý název *Czechy*, vyšel v roce 2007 v sérii Przewodniki MasterCard nakladatelství Pascal a autory jsou Sławomir Adamczak a Katarzyna Firlej. Zde najdeme odkaz na romské téma jen jako údaj ve výčtu menšin (Adamczak – Firlej 2007).

Pokud si shrneme jmenované publikace, zjistíme, že mezi nimi najdeme šest překladů a dva průvodce, jejichž původním jazykem je polština. Nejstarší z nich byla vydána v roce 1996, nejmladší pochází z roku 2015. Tři jsou zaměřeny pouze na Prahu, pět na území celé republiky. Za zmínku stojí také fakt, že hned pět z nich bylo vydáno v nakladatelství Pascal.

Zaměříme-li se na označení sledované etnické skupiny, zjistíme, že převažují dvě označení – „Romowie“ (tedy Romové) a „Cyganie“, což bychom mohli do češtiny přeložit jako cikáni. Polský lingvista Jerzy Bralczyk k používání slov cikán (Cygan) a Rom uvedl, že se jedná o slova z různých registrů (neformální „Cygan“ a formální „Rom“) a že slovo „Cygan“ se používá ve významu „podvodník“, jeho vyznění je tedy negativní, řešení však vidí spíše ve změně konotace samotného slova než ve zvykání si na jiný, méně zavedený termín (Formanowicz – Wiegl – Bralczyk 2007: 133–135). V kapitole věnované výzkumu mezi polskými dětmi autorky uvádějí, že respondenti uváděli pozitivnější hodnocení, pokud byli dotazováni na Romy, než pokud byli dotazováni na cikány, což ale mohlo být způsobeno nedostatečným chápáním termínů. (Formanowicz – Wiegl 2007: 50). Zbigniew Greń v článku *Wizerunek Cygana i Roma w prasie czeskiej* rovněž rozlišuje nepříznakové Rom a příznakové cikán, které v sobě dle autora a jeho analýzy českých médií již nese příznak sociální nepřizpůsobivosti (Greń 2010: 69–70). Socioložka, antropoložka a profesorka působící v Collegium Civitas Ewa Nowicka a Maciej Witkowski z oddělení pedagogiky WSB v článku *Cygan czy Rom? Antropologiczna interpretacja sporu o słowo* vydaném v čtvrtletníku *Studja socjologiczne* Oddělení sociologie a filozofie Polské akademie věd píšou o rozdílném přístupu Romů k slovu cikán, pokud je vysloveno Romem (zde je přístup výrazně pozitivnější) či ne-Romem a k jeho užívání ve spojeních cikánská hudba či folklór, kde má dle autorů marketingovou funkci. (Nowicka – Witkowski 2018: 179–203). K podobným závěrům dochází také český badatel Martin Kaleja, který v knize *Romové – otázky a odpovědi v českém a slovenském kontextu* také pracuje s termíny cikánský folklór či cikánská hudba. (Kaleja 2012: 48–49).

V průvodci *Czechy* dvojice Herda a Angerer-Herda najdeme formulaci „ne příliš oblíbená národnostní menšina Romů je označovaná jako cikáni“⁹ s použitím tohoto slova přímo v češtině (Herda – Angerer-Herda 2000: 13). Průvodce *Czechy* ze série Baedeker pak jako jediný používá označení a rozlišení „Sinti“ a „Romowie“ (tedy Sintové¹⁰ a Romové). Při tak úzkém vzorku je obtížné a nebezpečné dělat jakékoli závěry o používání terminologii, velmi opatrně si však dovolím poukázat na tendenci užívání výrazu „Romové“ v přeložených průvodcích a „Cikáni“ v průvodcích původně psaných v polštině. Dlužno ale také dodat, že publikace, které používají označení „Cikáni“ jsou z let 1996, 2000 a 2007.

Při hlubší analýze textů zaměřených na Romy si můžeme pomoci seřazením textů podle vyznění informace, kterou svým čtenářům sdělují, na škále od pozitivní přes neutrální po negativní. Za jednoznačně pozitivní můžeme považovat informaci v průvodci *Praga* ze série StepByStep nakladatelství APA Publications, ve níž se dozvídáme o každoročním festivalu romské hudby Khamoro (Lord – Macaroon 2015: 102). Jako neutrální můžeme označit text v průvodci *Praga* ze série Baedeker nakladatelství Pascal, který pouze poskytuje informaci o Romech jako národnostní menšině v Praze a celkových 5 % Romů žijících v České republice (Reicke aj. 2007: 17, 20). Stejně tak, jen jako informaci o národnostní menšině, najdeme téma Romové v průvodci *Praktyczny przewodnik. Czechy* (Humphreys 1996: 13) a v průvodci *Przewodniki MasterCard. Czechy* (Adamczak – Firlej 2007: 13).

V dalších čtyřech průvodcích se již pohybujeme na části škály s negativním vyzněním předkládaných informací. V publikaci *Miasto od środka. Praga* vydavatelství RM je téma zařazeno do článku s nadpisem *Rasismus*, kde se dočteme, že „ačkoli Češi v mnoha oblastech mají pověst národu progresivního, jsou známí svou netolerancí vůči Romům“ (Mrowiec 2007: 233). Text upozorňuje na problematické shánění bytů či práce romskou menšinou i na problémy, které mohou potkat turisty snědší pleti. Dodává také, že přestože k agresivním napadením dochází jen zřídka, je na místě být opatrný. Průvodce *Czechy* dvojice Herda a Angerer-Herda poukazuje na vyloučení Romů ze společnosti a komentuje také historii této menšiny v České republice: „Ne zrovna oblíbenou menšinou v České republice jsou Romové, nazýváni cikány. Po vyhnání Němců komunistická vláda přinutila mnoho cikánů k usazení se ve vylidněných příhraničních oblastech a zakázala jim kočování.“ (Herda – Angerer-Herda 2000: 13). Krátký text rovněž zmiňuje romské osady, které nazývá „slumy“, začarovaný kruh společenského vyloučení, nezaměstnanosti a kriminality a také hromadnou emigraci v roce 1998. Na druhou stranu nechybí ani zmínka o českých a romských organizacích, které se snaží tuto situaci změnit. Průvodce ze série Baedeker nakladatelství Pascal *Czechy* již při výčtu menšin v České republice rozlišuje skupiny Sintů a Romů, a to už v názvu podkapitoly zabývající se námi sledovanou problematikou. Stejně jako průvodce autorek Herda a Angerer-Herda dává do souvislosti vysídlení Němců a osidlování vylidněného území Romy a Sinty i s tím spojený zákaz kočování. Dále uvádí: „Po pádu komunismu zesílilo pronásledování obou menšin. Dnes je obtížné určit jejich počet. Z obavy, že budou diskriminováni se k národnosti Sintů přiznává sotva 30 tisíc obyvatel, ačkoli odhady jsou od 250

9 „Nieszczeǳalnie lubiana mniejszość narodowa Romów określana jest mianem cikáni.“ (překlad Michaela Zormanová)

10 Viktor Elšík z Ústavu obecné lingvistiky FF UK, který se v rámci třech grantů zabýval romskou problematikou, definuje Sinty jako potomky první romské migrace do střední a západní Evropy (Elšík 2005: 162).

do 300 tisíc.“ (Zadora 2008: 22). Dále je uveden skandál z Ústí nad Labem, kdy primátor města chtěl romskou čtvrť obehnat čtyřmetrovou zdí, a zásah Evropské unie i jeho důsledky. Tato událost je zmíněna také v průvodci *Czechy. Gospoda pełna humoru*, kde je postavena vedle diskusí o Benešových dekretech jako záležitost spojená s menšinami, které vzbudily nemalé pozdvižení (Krausowa-Žur 2007: 44).

Vztah většinové společnosti k romské menšině tak reprezentují zejména politické postupy jako zákaz kočování a násilné usazení a kontroverzi budící události, např. hromadná emigrace v roce 1998 či skandál z Ústí nad Labem. Zmíněny jsou také problémy menšiny zařadit se do společnosti a dopad této situace na jiné osoby s tmavší barvou pleti. Zároveň si nelze nevšimnout, že celé toto téma je zasazeno do obecné problematiky vztahu Čechů k menšinám, který není vždy líčen pozitivně. Je zde zmiňován odsun Němců, Benešovy dekrety, ne zrovna vstřícný vztah k Židům, zvláště ve starší historii. Průvodce *Czechy. Gospoda pełna humoru* zmiňuje také chorvatskou menšinu jako téma, které bylo v České republice mnoho let tabuizováno (Krausowa-Žur 2007: 44).

Pokud si shrneme informace, které čtenáři osmi analyzovaných průvodců o vztahu romské menšiny k většinové společnosti a naopak dostanou, zjistíme, že komunikáty se pohybují na škále od neutrální po negativní. Neutrální informace najdeme ve čtyřech průvodcích: *Praktyczny przewodnik. Czechy* (Humhreys, R. – Cichecka, E.), *Czechy* (Adamczak, S. – Firlej, K.), *Praga* (Reicke, M.) a *Praga* (Lord, M. – Macaroon, M.), o pozitivitě, jak ostatně uvádím výše v článku, můžeme sice mluvit u posledního zmíněného, který čtenářům představuje romský festival Khamoro, nicméně tato informace se bezprostředně netýká vztahů. Zbýlé o existenci této národnostní menšiny pouze informují. U čistě negativních hodnocení, které se týká tří průvodců – *Miasto od środka* (Mrowiec, J.), *Gospoda pełna humoru* (Krausowa-Žur, I.), *Czechy* (Herda, J. – Angerer-Herda, M.), najdeme zejména kritiku rasismu a přístupu většinové společnosti, problémy Romů při shánění práce či bydlení a vyloučení ze společnosti. Poněkud odlišný, komplexnější, pohled nabízí publikace *Czechy* autorek Herda a Angerer-Herda, kde v rámci negativního hodnocení vztahu Čechů k národnostním a etnickým menšinám upozorňují na to, že vyvolávání nálad mezi prostými lidmi je důsledek mocnářského přetlačování. A vedle vyloučení Romů ze společnosti zmiňuje i snahu pomoci některých organizací.

Zároveň, pokud bychom se chtěli šířeji podívat na otázku české tolerance v polských průvodcích, některé z nich zmiňují symbiózu národů (českého, německého a židovského) a její pozitivní dopad na poli kultury. Uváděna je bezproblémová koexistence s početnou slovenskou menšinou, zmiňována je i menšina polská, kde jsou problémy spíše tématem z minulosti (např. sedmidenní válka). Nechybí informace o toleranci k homosexuálům, byť občas s dovětkem, že i zde čeká Českou republiku dlouhá cesta a v menších městech a na vesnicích se homosexuální páry mohou setkat s nevráživými pohledy, nebo, jak se například dočteme v knize *Miasto od środka. Praga*, projevy citů na veřejnosti u homosexuálních párů vzbuzují zvědavé pohledy (Mrowiec 2007: 229). Obecně je ale český národ v polských průvodcích spojován s filozofií „Žij a nech žít“ a kapitoly o českých zvycích a povaze jsou protkány hodnocením Čechů jako mírumilovného a poklidného národa: „Češi jsou velmi pohostinní a tolerantní.“ (Lord – Macaroon 2015: 108). Jako protiváhu můžeme použít citaci z průvodce *Czechy* ze série Baedeker: „Čech není příjemný, ale je lidský.“ (Herre 2008: 84).

1 / TABULKY

TABULKA Č. 1 reflektuje prostor, který je tématu v konkrétním průvodci poskytnut, a udává název dané kapitoly, případně podkapitoly.

	prostor	název (pod)kapitoly
Reicke, M. aj.: <i>Praga</i>	(1) zmínka v rámci jinak zaměřeného textu, (2) údaj v rámci výčtu menšin v přehledu	(1) <i>Struktura etniczna</i> , (2) <i>Fakta i liczby</i>
Lord, M. – Macaroon, M.: <i>Praga</i>	položka v rámci výčtu festivalů	<i>Festiwale</i>
Mrowiec, J. (red.): <i>Miasto od środka</i>	článek v rámci kapitoly A–Z	<i>Rasizm</i>
Herda, J. – Angerer-Herda, M.: <i>Czechy</i>	článek v rámci kapitoly <i>Czesi lubią myśleć przekornie</i>	<i>Cyganie</i>
Herre, S.: <i>Czechy</i>	(1) zmínka a (2) samostatný článek v rámci kapitoly <i>Ludność, politika, gospodarka</i>	(1) <i>Struktura ludności</i> , (2) <i>Sinti i Romowie</i>
Humhreys, R. – Cichecka, E.: <i>Praktyczny przewodnik. Czechy</i>	údaj v rámci výčtu menšin ve vstupním textu k průvodci	<i>Wprowadzenie</i>
Krausowa- Żur, I.: <i>Gospoda pełna humoru</i>	odstavec v rámci kapitoly	<i>Ludność</i>
Adamczak, S. – Firlej, K.: <i>Czechy</i>	údaj v rámci výčtu menšin v kapitole	<i>Ludność</i>

TABULKA Č. 2 zobrazuje používané označení etnické skupiny v polštině a krátce popisuje vyznění a hlavní témata textu.

	označení	témata a vyznění
Reicke, M. aj.: <i>Praga</i>	Romowie	v ČR žije také národnostní menšina Romů
Lord, M. – Macaroon, M.: <i>Praga</i>	Romowie	festival romské hudby Khamoro
Mrowiec, J. (red.): <i>Miasto od środka</i>	Romowie, cyganie	rasismus, netolerance, problematické shánění bytu či práce Romy, problémy turistů snědší pleti
Herda, J. – Angerer-Herda, M.: <i>Czechy</i>	Romowie, Cyganie, cikáni	vyloučení ze společnosti, negativní přístup většinové společnosti, pomoc organizací
Herre, S.: <i>Czechy</i>	Sinti, Romowie	zákaz kočování, strach Sintů z diskriminace, politický skandál v Ústí nad Labem a zásah EU
Humhreys, R. – Cichecka, E.: <i>Praktyczny przewodnik. Czechy</i>	Cyganie	národnostní menšina
Krausowa- Żur, I.: <i>Gospoda pełna humoru</i>	Cyganie	skandál v Ústí nad Labem, zjitřené emoce
Adamczak, S. – Firlej, K.: <i>Czechy</i>	Cyganie	národnostní menšina

TABULKA Č. 3 nabízí pojmový rejstřík – shrnuje přídavná jména, která jsou v rámci sledovaného tématu použita pro Romy a pro většinovou společnost, v dalším sloupci se nachází rejstřík sloves (lze říct činnosti), opět rozdělených do dvou kategorií (tedy Romové a většinová společnost), v posledním sloupci jde o stejně rozdělená slovní spojení. Pojmy jsou v jednotlivých částech tabulky seřazeny podle četnosti.

	přídavná jména	slovesa (činnosti)	slovní spojení
Romové, Sintové	neoblíbení, vegetující, zubožení, pronásledování, odsuzování, diskriminování	bojí se, točí se (v kruhu)	národní menšina, etnická menšina, násilně usazení, nejdůležitější menšina, začarovaný kruh, romská kultura, emigrační vlna
většinová společnost	netolerantní	snaží se, zakázali, usadili	obehnat zdí, snaha o změnu, občanské iniciativy

IMAGE OF ROMANIES AND THEIR POSITION IN THE CZECH REPUBLIC DESCRIBED BY MEANS OF POLISH TOURIST GUIDES

SUMMARY The mention of Romani culture through the invitation to the Khamoro Romani festival, but also issue of racism and the political scandals associated with it – this is what we can read about in Polish-language guides to the Czech Republic if we focus on the topic of the Romani minority in the Czech Republic. In the present article, I analysed eight Polish tourist guides to the Czech Republic and Prague using the methods of discourse analysis to build a picture of the Roma in the Czech Republic, their position and relationship to the majority society.

The information provided by the guidebooks about the Roma minority can be sorted according to their positive or negative connotations. The information about the annual Khamoro festival of Roma music can be described as positive, information about the existence and number of Roma as neutral, and information about racism, political practices such as forced settlement, and controversial events (the mass emigration in 1998 or the scandal in Ústí nad Labem) as negative. The minority's difficulties in integrating into society and the impact of this situation on other people with darker skin are also mentioned. We can say that the Polish guides point to the problematic position of Roma in the Czech Republic and mention other problems, such as the historically hostile attitude towards Jews. On the other hand, the Czech nation is generally associated in Polish guidebooks with a “live and let live” philosophy, and Czechs are mostly pictured as a peaceful and tranquil people.

LITERATURA

- / Adamczak S. – Firlej K., 2007, *Przewodniki MasterCard. Czechy*, Bielsko-Biała.
- / Elšík V., 2005, Sintská a manušská romština: sociolingvistická situace, komunity mluvčích a dokumentace jejich jazyka, *Romano džaniben – jevend 2005. Časopis romistických studií*, Praha, s. 162.
- / Formanowicz M. – Weigl B. – Bralczyk J., 2007, O Romach i Cyganach w języku z prof. Jerzym Bralczykiem, językoznawcą – rozmawiają Magdalena Formanowicz i Barbara Weigl, *Romowie 2007. Od edukacji młodego pokolenia do obrazu w mediach*, Warszawa, s. 133–135.
- / Gorp B., 2012, Guidebooks and the Representation of ‘Other’ Places, Kasimoglu M., *Strategies for Tourism Industry – Micro and Macro Perspective*, Istanbul, DOI: 10.5772/38410.
- / Greń Z., 2018, Wizerunek Cygana i Roma w prasie czeskiej, *Res slavisticae. Księga dedykowana Profesor Ewie Siatkowskiej*, Warszawa, s. 69–70.
- / Herda J. – Angerer-Herda M., 2000, *Czechy. Marco-Polo*, Bielsko-Biała.
- / Herre S., 2008, *Baedeker. Czechy*, Bielsko-Biała.
- / Hoffmannová J., 1996, Analýza diskurzu (ve světle nových publikací), *Slovo a slovesnost, ročník 57*, s. 109–115, <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3670>. [cit.: 12. 2. 2021]
- / Humphreys R., 1996, *Praktyczny przewodnik. Czechy*, Bielsko-Biała.
- / Kaleja M. – Pavelčíková N. – Zezulková E. – Rochovská I., 2012, *Romové – otázky a odpovědi v českém a slovenském kontextu*, Ostrava.
- / Krausowa-Żur I., 2007, *Czechy. Gospoda pełna humoru*, Kraków.
- / Krausowa-Żur I. – Strojny A. – Klimek P. – Kruzińska D. – Styczyński M. – Zaręba M. – Mourek D., 2009, *Praga, Czeski Krumlow, Kutna Hora*, Kraków.
- / Lord M. – Macaroon M., 2015, *StepByStep. Praga*, Warszawa.
- / Lotko E., 2013, *Slovník lingvistických termínů pro filology*, Olomouc.
- / Mrowiec J. (red.), 2007, *Miasto od środka. Praga*, Warszawa.
- / Nollen T., 2007, *Spokojnie to tylko Czechy. Przewodnik po różnicach kulturowych*, Warszawa.
- / Nowicka E. – Witkowski M., 2018, Cygan czy Rom? Antropologiczna interpretacja sporu o słowa, *Studia socjologiczne 2018, 3 (230)*, Warszawa, s. 179–230.
- / Olchová G., 2019, „Poláci nám říkají Pepíci“ – obraz Czechů v polskojazyčných průvodcích turistických, *„Bohemistyka“*, 19, č. 4, s. 523–540.
- / Reicke M. – Branscheid B. – Bunes J. – Eisenschmid R. – Herre S. – Kafka F. – Mohyla O. – Veszelitz T. – Wurth A., 2007, *Baedeker. Praga*, Bielsko-Biała.